

แนวทางการส่งเสริมความสามารถด้านการสอนเชิงสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย
ในยุคโลกที่ผันผวน

Guidelines to Promote Early Childhood Teachers' Creative Teaching Abilities
in the VUCA World Era

วาทีณี บรรจง^{1*} ศศิลักษณ์ ขยันกิจ² และ กนิษฐ์ ศรีเคลือบ³
Vatinee Bunjong^{1*} Sasilak Khayankij² and Kanit Sriklaub³

^{1,2,3} คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(Faculty of Education, Chulalongkorn University)

บทคัดย่อ

การสอนเชิงสร้างสรรค์ควรถูกกำหนดให้เป็นทักษะจำเป็นสำหรับครูปฐมวัยเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่ การสอนเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถด้านการออกแบบการเรียนรู้ที่อาศัยความรู้ด้านการสอนและทักษะการคิดสร้างสรรค์ งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาครูปฐมวัย พบว่า ครูมีแนวโน้มออกแบบและจัดการกิจกรรมภายในชั้นเรียนตามความเคยชินและประสบการณ์เดิมของตนเองซึ่งไม่สามารถตอบสนองต่อความของเด็กที่แตกต่างกันได้ ดังนั้น รูปแบบการอบรมครูจึงจำเป็นต้องสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของครูจากภายในเพื่อให้ครูกล้าเสี่ยงออกจากแนวทางปฏิบัติที่คุ้นชิน บทความฉบับนี้นำเสนอประเด็นหลัก 4 เรื่อง ได้แก่ (1) นิยามของการสอนเชิงสร้างสรรค์ ทักษะของครูด้านการออกแบบการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ตอบสนองต่อความต้องการเพื่อให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ทั้งปัจจัยภายในหรือประสบการณ์เดิมที่ส่งผลต่อความคิดและทัศนคติ และปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมรอบตัวที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสร้างสรรค์ (3) แนวคิดการพัฒนาการสอนเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การคิดออกแบบ การคิดไตร่ตรอง และการชี้แนะที่เน้นความแตกต่าง และ (4) ลักษณะสำคัญในการสร้างรูปแบบการอบรมครู ประกอบด้วย รูปแบบการอบรมพื้นฐานเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการอบรมที่ส่งเสริมทั้งด้านทักษะและทัศนคติเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ของครู

คำสำคัญ: ความสามารถด้านการสอนเชิงสร้างสรรค์ ครูปฐมวัย ยุคกระแสโลกที่ผันผวน

ABSTRACT

In VUCA¹ world era, Creative Teaching should be established and required as an essential skill for all in-service early childhood teachers in Professional Standards and Competencies. Creative teaching is an ability to design learning experiences based on pedagogical knowledge and creative thinking skills. A research concerning early childhood teachers discovers that teachers have a tendency to design and construct class activities based entirely on own's habitude, experience, and belief system. Unfortunately, this approach is incapable of responding to distinct needs of young learners. Consequently, teacher training models must be effectively potent to be able to transpose teacher's internal factors – a shift from one's comfort zone to the new unfamiliar frontier. This article explores four key topics of creative teaching. The first discussion is the definition of creative teaching and the skills of teachers to develop and design the teaching module of which students would be motivated and, hence responsive to. The second topic investigates the influential factors affecting creative teaching – both internal and external. Internal factors or previous experiences would affect how one forms thoughts and attitudes. On the other hand, external ones or the surrounding environment should help nurturing creativity. Later, the third topic discusses the concept of teaching development, which includes design thinking, reflective thinking, and differentiated coaching. The last area concerns with the significant characteristics of teacher training models, including patterns of basic training for sustainable self-development as well as teacher training that promotes creative skills and attitude.

KEYWORDS: Creative teaching abilities, Early childhood teacher, VUCA World

**Corresponding author, E-mail: b.vatinee@gmail.com Tel. 0925858696*

Received: 1 April 2024 /Revised: 7 June 2024 /Accepted: 12 June 2024 /Published online: 8 August 2024

บทนำ

การคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถของบุคคลผู้ที่สามารถรังสรรค์ความคิดแปลกใหม่และมีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิต (Runco & Jaeger, 2012) เพื่อเตรียมตัวให้บุคคลสามารถรับมือกับสภาพของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความซับซ้อน คลุมเครือ และไม่สามารถคาดเดาได้ (Rangabtook, 2020) “VUCA WORLD” เป็นช่วงเวลาในยุคปัจจุบันที่ทุกคนต้องปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อมรอบตัวที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและยากที่จะคาดการณ์ (Taskan et al., 2022) ทักษะการคิดสร้างสรรค์จึงมีความจำเป็นต้องถูกบ่มเพาะและส่งเสริมให้พัฒนาตั้งแต่วัยเด็ก นอกจากนี้ ผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 ภายใต้ความหมายตามสภาวะ VUCA WORLD ทำให้เกิดความท้าทายด้านการจัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัยเพื่อคงไว้ซึ่งคุณภาพการเรียนรู้ สุขภาพ และสุขภาวะของเด็ก ด้วยสถานการณ์และความจำเป็นทำให้เด็กปฐมวัยต้องเรียนรู้ผ่านออนไลน์ส่งผลให้ขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนและขาดการเล่นตามช่วงวัย ซึ่งสถาบันการศึกษามีบทบาทและหน้าที่สำคัญยิ่งต่อการแก้ไขและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (Institute for Population and Social Research Mahidol University, 2022)

¹ Volatility, uncertainty, complexity and ambiguity

การเตรียมสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นรากฐานและตัวแปรสำคัญในการสร้างความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิต (Duncan et al., 2022) นอกจากนี้ คุณภาพของครูปฐมวัยเป็นปัจจัยและตัวชี้วัดสำคัญของคุณภาพทางการศึกษา เนื่องจากการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นการทำงานเพื่อรับมือและจัดการตามสภาพที่เกิดขึ้นซึ่งมีความไม่แน่นอน เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จำเป็นต้องใช้ทักษะการคิดและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ดังนั้นครูปฐมวัยจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะพื้นฐานสำคัญเฉพาะทางที่เพียงพอและทันสมัยต่อการปฏิบัติงานในแต่ละวัน (NAEYC, 2020) นอกจากนี้ ความรู้และความสามารถของครูปฐมวัยแต่ละคนมีความสัมพันธ์กับคุณภาพของโปรแกรมและประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก ยิ่งครูมีความรู้หรือทักษะจำเป็นมากเพียงใด ครูเหล่านั้นจะสามารถออกแบบและจัดเตรียมการเรียนรู้สำหรับเด็กได้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นเพียงนั้น (Manning et al., 2017) ครูปฐมวัยทุกคนควรมหาโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาเชิงวิชาชีพด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของเด็กปฐมวัยที่มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในปัจจุบัน (Infurna, 2021; Smillie & McCann, 2020)

ครูปฐมวัยประสบปัญหาในการออกแบบการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของเด็กที่มีความหลากหลายในชั้นเรียน การติดตามผลการดำเนินการการศึกษาปฐมวัย พบว่า ครูขาดทักษะและความรู้ด้านการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ส่งผลให้ไม่สามารถออกแบบและจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กได้ (Office of the Education Council, 2019; 2020) ปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านคุณภาพครู เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นซ้ำซึ่งถูกระบุตามรายงานการประเมินหรืองานวิจัยทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 10 ปี ว่า ผลลัพธ์จากจัดการอบรมตามรูปแบบมาตรฐานทั่วไปที่นิยมใช้ของหน่วยงานหรือองค์กรทางการศึกษาไม่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว หลักสูตรและการฝึกอบรมบางหลักสูตรมีความซ้ำซ้อน การอบรมส่วนใหญ่ถูกจัดในห้องประชุมของโรงเรียน ทำให้ขาดทักษะที่เหมาะสมกับสภาพและความต้องการที่แท้จริง ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการจัดการเรียนการสอนใหม่ได้ (Office of the Education Council, 2015) ครูต้องการโปรแกรมการอบรมที่ตนมีส่วนร่วมและทดลองการประยุกต์ใช้ได้ในบริบทชั้นเรียนจริง (Ulla & Winitkun, 2018) ดังนั้น ปัญหาของครูปฐมวัยที่ขาดทักษะด้านการออกแบบการสอนของตน ปัญหารูปแบบการจัดอบรมเพื่อพัฒนาครูที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของครูเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องได้รับการศึกษาและค้นคว้าหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อช่วยเหลือให้ครูปฐมวัยสามารถพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อกระแสโลกที่ผันผวนในปัจจุบัน

การสอนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูปฐมวัย

การสอนเป็นงานส่วนหนึ่งตามบทบาทและหน้าที่ของครูปฐมวัยที่ถูกระบุไว้ในสมรรถนะ ของครู UNESCO and SEAMEO (2018) และ NAEYC (2020) กำหนดขอบเขตและความสามารถพื้นฐานจำเป็นที่ครูปฐมวัยพึงมีทั้งหมด 6 มาตรฐาน ประกอบด้วย (1) พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก (2) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ โรงเรียน และชุมชน (3) การสังเกต จัดทำข้อมูล และการประเมินเด็ก (4) การปฏิบัติการสอนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับพัฒนาการ ภาษา และวัฒนธรรม (5) การประยุกต์และบูรณาการสาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และ (6) ความเป็นมืออาชีพในฐานะนักการศึกษาปฐมวัย เนื่องจากงานเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยอาศัยทั้งความรู้และทักษะหลากหลายด้าน เด็กแต่ละคนมีพัฒนาการและความต้องการเฉพาะ ครูปฐมวัยต้องสามารถนำความรู้และประสบการณ์เดิมจากการทำงานกับเด็กมาปรับใช้และออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมแก่เด็ก ซึ่ง Khanova et al. (2020) ศึกษาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย พบว่า ครูปฐมวัยที่มีทักษะในการแก้ไขปัญหาและออกแบบแผนการเรียนรู้สำหรับเด็กได้ดีและหลากหลายส่วนมากเป็นครูที่มีทักษะการคิดสร้างสรรค์ ครูผู้ซึ่งใช้ทักษะการคิดสร้างสรรค์และสอนได้อย่างสร้างสรรค์สามารถออกแบบกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมและจูงใจให้เด็กเกิดความสนใจ จัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพสอดคล้องกับ Rangabtook (2563) กล่าวว่า “ทักษะการคิดสร้างสรรค์” เป็นหนึ่งในสมรรถนะที่มีความจำเป็นสำหรับโลกยุค VUCA WORLD ที่ครูบูรณาการใช้ในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

“การสอนเพื่อความคิดสร้างสรรค์ (Teaching for creativity)” กับ “การสอนเชิงสร้างสรรค์ (Creative Teaching)” เป็นการสอนสองประเภทที่มีความเหมือนและแตกต่างกัน การสอนทั้งสองประเภทมีความเหมือนตรงที่ทั้งสองประเภทต่างเกี่ยวข้องกันเนื่องจากอยู่ภายใต้ศาสตร์การสอนเชิงสร้างสรรค์ (Creative Pedagogy) ต่างสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยศาสตร์การสอนเชิงสร้างสรรค์แบ่งองค์ประกอบออกเป็น 3 ส่วน (ภาพ 1) ได้แก่ (1) การสอนเพื่อความคิดสร้างสรรค์ (Teaching for creativity) (2) การสร้างสรรค์การสอน (Creative teaching) และ (3) ประสบการณ์การเรียนรู้สร้างสรรค์ (Creative Learning) ความแตกต่างกันของทั้งสองประเภท คือ “การสอนเพื่อความคิดสร้างสรรค์” เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีเป้าหมายสำคัญในการส่งเสริมให้เด็กพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ ครูจึงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับความหมายของความคิดสร้างสรรค์ วิธีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ผ่านการกระตุ้นความเชื่อ ความมั่นใจ และบุคลิกลักษณะเชิงสร้างสรรค์ของเด็ก ครูใช้วิธีการส่งเสริมเด็กผ่านกระบวนการสร้างสรรค์หรือประสบการณ์การเรียนรู้สร้างสรรค์โดยอาศัยความสามารถเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง ในขณะที่ “การสอนเชิงสร้างสรรค์” (NACCCE, 1999) มิได้เกี่ยวข้องกับเป้าหมายในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ แต่กล่าวถึงทักษะหรือความสามารถของครูด้านการคิดวางแผน และออกแบบเพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กได้อย่างสร้างสรรค์ อีกนัยหนึ่ง คือ การให้ความสำคัญกับทักษะการคิดสร้างสรรค์ของครูในการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ การเรียนรู้และความต้องการเฉพาะด้านของเด็กรายบุคคล ซึ่งรวมถึงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชั้นเรียน ซึ่งเป็นทักษะสำคัญและจำเป็นต่อโลกยุค VUCA WORLD ที่กล่าวถึงข้างต้น

Figure 1 องค์ประกอบของศาสตร์การสอนเชิงสร้างสรรค์

ที่มา: Lin, 2013

ขอบเขตของการสอนเชิงสร้างสรรค์มักถูกเข้าใจผิดและแปลความหมายเป็นการสอนเพื่อความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสอนเชิงสร้างสรรค์ในปัจจุบันของครูถูกผนวกเข้ากับการสอนศิลปะ ดนตรี หรือศาสตร์การสอนเชิงสร้างสรรค์อื่น ๆ ครูส่วนมากผลักระและหน้าที่ของการสอนเชิงสร้างสรรค์ให้กับครูศิลปะเท่านั้น ตามความหมายที่แท้จริงของการสอนเชิงสร้างสรรค์เป็นทักษะและความสามารถจำเป็นที่ครูทุกคนพึงมีและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์ในการทำงานกับเด็กได้ ทุกสถานการณ์ตามจุดประสงค์เพื่อใช้ในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นรายวันหรือการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่

เหมาะสมกับเด็กรายบุคคล ความหมายของการสอนเชิงสร้างสรรค์ถูกนิยามอย่างเป็นทางการตามเอกสารทางวิชาการโดยกลุ่มนักวิชาการชาวอเมริกัน ว่าเป็นการใช้แนวทางตามจินตนาการของครูในการพัฒนาสื่อการสอนและวิธีการสำหรับสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับผู้เรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็กและส่งเสริมให้การเรียนรู้ของเด็กมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม (NACCCE, 1999) นอกจากนี้ ยังมีนิยามจากนักวิชาการอีก 7 กลุ่ม ที่นิยามความหมายและขอบเขตของการสอนเชิงสร้างสรรค์ เมื่อนำมาวิเคราะห์และจัดกลุ่มตามความหมายที่สอดคล้องกัน สามารถแบ่งความหมายออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ (1) ทักษะด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู (2) ความคิดสร้างสรรค์/จินตนาการ (3) ความสัมพันธ์กับผู้เรียน/ตอบสนองตามความต้องการของผู้เรียน (4) แรงจูงใจ/ลักษณะบุคลิกภาพของครู และ (5) ผลลัพธ์/การจูงใจและกระตุ้นการเรียนรู้ (Craft, 2004; Cremin & Barnes, 2018; Jeffrey & Chan, 2007; Khanova et al., 2020; Lopez, 2013; NACCCE, 1999; Palaniappan, 2009; Rinkevich, 2011) (ตาราง 1)

Table 1 การจัดกลุ่มตามความสอดคล้องด้านความหมายของการสอนเชิงสร้างสรรค์ 5 ด้าน

นักวิชาการ	ทักษะด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู	ความคิดสร้างสรรค์/จินตนาการ	ความสัมพันธ์กับผู้เรียน/ตอบสนองตามความต้องการของผู้เรียน	แรงจูงใจ/ลักษณะบุคลิกภาพของครู	ผลลัพธ์/การจูงใจและกระตุ้นการเรียนรู้
NACCCE (1999)	พัฒนาสื่อการสอนและแนวทาง	แนวทางเชิงจินตนาการ	ประสบการณ์การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับผู้เรียน	-	กระตุ้นการเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจและเกิดประสิทธิผลมากกว่าเดิม
Jeffrey และ Craft (2004)	ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์	แนวทางหรือกลยุทธ์เชิงจินตนาการ	การเรียนรู้มีความสัมพันธ์และน่าสนใจต่อผู้เรียนเหมาะสมกับอายุบริบท และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน	-	กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม
Chan (2007)	การวางแผน ทดลอง แก้ปัญหา และเลือกใช้กลยุทธ์ทางการสอน	-	สอดคล้องต่อความต้องการที่ความหลากหลายและซับซ้อนของผู้เรียน	แรงจูงใจภายในและตระหนักเห็นความสำคัญของการสร้างสรรค์การสอน	สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียน

Table 1 (ต่อ) การจัดกลุ่มตามความสอดคล้องด้านความหมายของการสร้างสรรค์การสอน 5 ด้าน

นักวิชาการ	ทักษะด้าน กระบวนการจัด การเรียนการสอน ของครู	ความคิด สร้างสรรค์/ จินตนาการ	ความสัมพันธ์กับ ผู้เรียน/ตอบสนอง ตามความต้องการ ของผู้เรียน	แรงจูงใจ/ ลักษณะ บุคลิกภาพของ ครู	ผลลัพธ์/การจูงใจ และ กระตุ้นการเรียนรู้
Palaniappan (2009)	กระบวนการที่ ผสมผสาน การออกแบบกล ยุทธ์การสอน	องค์ประกอบ ความคิด สร้างสรรค์	-	บุคลิกภาพเชิง สร้างสรรค์ของ ครูและ กระบวนการคิด สร้างสรรค์	ส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจ ให้ผู้เรียน
Rinkevich (2011)	การแลกเปลี่ยน ความรู้ การปรับ เปลี่ยนการเรียนรู้	-	ตามความต้องการ และมีความหมาย ระหว่างบุคคล	-	การเรียนรู้ที่มี ความเฉพาะ
Lopez (2013)	การออกแบบ กิจกรรม ทดลองใช้ วิธีการในชั้นเรียน และอาจต้อง ปรับเปลี่ยนให้ เหมาะสม	-	ความต้องการและ เอกลักษณ์ของเด็ก รายบุคคล	ความเข้าใจและ ความรู้ของครู เกี่ยวกับเด็ก	ส่งเสริมและสร้าง แรงจูงใจให้เด็ก เกิดการเรียนรู้
Cremin and Barnes (2018)	ทักษะการสอนตาม รายวิชา	บริบทเชิง สร้างสรรค์ ตาม จินตนาการ	ผู้เรียนมีส่วนร่วม	-	ขยายขีด ความสามารถใน การผลิต ประเมิน และทำงานร่วมกัน ของผู้เรียน แรงจูงใจให้เกิด การเรียนรู้ด้วย ตนเอง
Khanova et al. (2020)	การออกแบบ กิจกรรมการสอน วิธีการจัด ทบทวน ประเมินตนเองและ แก้ไขอย่างอิสระ	การบูรณาการ อย่างสร้างสรรค์	-	การเห็นคุณค่า ของตนเอง (self-esteem)	-

นิยามของการสร้างสรรค์การสอนของนักวิชาการทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นสามารถสรุปให้เห็นคำสำคัญ 5 ประเด็น ได้แก่ (1) ทักษะหรือความสามารถพื้นฐานที่ครูพึงมีและควรพัฒนาให้เกิดความเชี่ยวชาญเพื่อใช้ในการออกแบบการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก (2) การใช้จินตนาการหรือการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เป็นตัวแปรที่ขับเคลื่อนให้การ ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก (3) การออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับเด็กตามความ

ต้องการรายบุคคล (4) การออกแบบการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมให้เด็กมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็ก และประเด็นสุดท้าย และ (5) แรงจูงใจภายในของครูด้านการเห็นคุณค่าของการสอนเชิงสร้างสรรค์และบุคลิกลักษณะเชิงสร้างสรรค์ของครูซึ่งเชื่อเพลิงขึ้นดีในการขับเคลื่อนการสอนเชิงสร้างสรรค์ให้ดำเนินและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสอนเชิงสร้างสรรค์

พฤติกรรมการสอนเชิงสร้างสรรค์ของครูเป็นแนวคิดหรือความเชื่อเกี่ยวกับการสอนที่ไม่สามารถปรากฏในทุกคน เนื่องจากแต่ละคนมีเกณฑ์การตัดสินใจของตนเองสำหรับเลือกแนวทางการสอนที่แตกต่างกัน Kise (2017) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพของครู พบปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสอน คือ “*ความเชื่อของครู*” ที่เกิดจากประสบการณ์เดิมของตนซึ่งส่งผลอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงความคิด การปรับปรุงพฤติกรรมด้านการสอน และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของตน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางอย่างของครูซึ่งเป็นความเชื่อเดิมอาจเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาตนเอง เมื่อกล่าวถึงการสอนเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นทักษะเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูปฐมวัย Chan (2007) และ Khanova et al. (2020) ให้ความสำคัญกับ “*ความต้องการเบื้องต้นภายใน*” หรือ “*แรงกระตุ้นภายในของครู*” ที่สามารถส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือแสดงพฤติกรรมการสอนเชิงสร้างสรรค์

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสอนเชิงสร้างสรรค์สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ (1) *ปัจจัยภายใน* และ (2) *ปัจจัยภายนอก* สำหรับ “*ปัจจัยภายใน*” มีขอบเขตครอบคลุมตั้งแต่พื้นฐานของครอบครัวและการเติบโตภายใต้การเลี้ยงดูของผู้ใหญ่ที่ปลูกฝังแนวความคิด การให้คุณค่า และความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ ซึ่งรวมถึงประสบการณ์ด้านการศึกษาที่ครูได้รับการปลูกฝังในช่วงวัยเรียน ประสบการณ์ดังกล่าวล้วนส่งผลต่อความเชื่อและการให้ความสำคัญต่อการออกแบบการสอนของตนให้มีความสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ประสบการณ์สำคัญสามารถหล่อหลอมให้เกิดบุคลิกลักษณะนิสัยด้านการพัฒนา การเปิดกว้างต่อประสบการณ์ใหม่ ความมั่นใจในตนเอง ความทนทานต่อปัญหา ความสงสัย และจินตนาการ ซึ่งเป็นบุคลิกลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์และมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญต่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ (Horng et al., 2005) ส่วน “*ปัจจัยภายนอก*” ได้แก่ บรรยากาศแห่งการส่งเสริมจากองค์กรหรือโรงเรียนที่สนับสนุนให้เกิดระบบการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ การเปิดกว้างต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างฝ่ายบริหารและครู ปัจจัยดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อด้านการสอนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งการส่งเสริมจากฝ่ายบริหารมีอิทธิพลส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องของครู (Brinkman, 2010) นอกจากนี้ ครูต้องมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีความรู้และความสามารถในการออกแบบ มีบุคลิกลักษณะของบุคคลสร้างสรรค์ และมีแรงจูงใจภายในด้านการสร้างนวัตกรรม (Verareyagoon, 2020; Chimhongdee & Kankate, 2015) ดังเหตุปัจจัยที่กล่าวมา กรอบแนวคิดสำหรับการสร้างโปรแกรมการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์ของครู หรือ “*การสอนเชิงสร้างสรรค์*” จำเป็นต้องส่งเสริมให้ครูมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นและเพียงพอต่อการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก *การพัฒนาการคิดสร้างสรรค์ของครู* และโปรแกรมการอบรมต้องกระตุ้นให้ครูเกิดการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ *ทัศนคติ* และเจตคติเดิมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นอกจากการส่งเสริมและพัฒนาการสอนเชิงสร้างสรรค์ตามอิทธิพลจากปัจจัยภายในและภายนอกดังกล่าวข้างต้น ผู้จัดการอบรมควรเฝ้าสังเกตและระมัดระวังตามข้อเสนอจาก Davis (2011) กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและขัดขวางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์หรือทัศนคติเชิงสร้างสรรค์ทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ (1) *การเรียนรู้และนิสัย* การทำจนเคยชินและเป็นนิสัยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งใหม่ (2) *กฎและข้อปฏิบัติ* การทำตามธรรมเนียมปฏิบัติหรือการทำตามขอบเขตที่ผู้บังคับบัญชากำหนดไว้ (3) *การรับรู้* ความสามารถในการรับรู้และตีความของแต่ละบุคคลล้วนแตกต่างกันตามประสบการณ์เดิม เช่น ความสนใจ ทัศนคติ และการให้คุณค่า (4) *วัฒนธรรม* อิทธิพลจากสังคม ความคาดหวัง และแรงกดดันส่งผลต่อพฤติกรรมของแต่ละบุคคลให้ไม่ยอมสร้างสรรค์สิ่งที่แปลกหรือแตกต่างไปจากบริบทสังคมรอบข้าง (5) *อารมณ์* สภาวะอารมณ์ของแต่ละคนล้วนส่งผลต่อการคิด เช่น ความกลัวต่อการล้มเหลว การกลัวถูกวิจารณ์ และ (6) *ทรัพยากร* การขาดแคลนหรือการมีไม่เพียงพอเพื่อยืดความเป็นไปได้สำหรับการสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ ดังนั้น หน้าที่สำคัญของผู้จัดการอบรมจำเป็นต้องคอย

ช่วยเหลือและเป็นผู้ชี้แนะให้ครูสังเกตเห็นถึงพฤติกรรมที่อาจเกิดจากความคุ้นชิน ความไม่กล้าเสี่ยง และทำความเข้าใจอุปสรรคด้านอื่น ๆ ของตนเองที่อาจเกิดขึ้นระหว่างกระบวนการพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์ของตน เพื่อให้ครูสามารถก้าวข้ามขีดจำกัดและพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพสูงสุด

แนวคิดการพัฒนาการสอนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูปฐมวัย

ความสำคัญของการพัฒนาทักษะด้านการสอนเชิงสร้างสรรค์จากที่กล่าวมาข้างต้นเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อการส่งเสริมความสามารถเชิงสร้างสรรค์ของครูปฐมวัยให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้เขียนสืบค้นเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพของครู และแนวทางสำหรับการพัฒนาทักษะการสอนเชิงสร้างสรรค์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อค้นหาแนวคิดที่มีความน่าสนใจและมีความเป็นไปได้ในการออกแบบรูปแบบการอบรมครู ซึ่งค้นพบแนวคิดสำคัญ 3 แนวคิด ได้แก่ (1) “การคิดออกแบบ” (Design thinking) (2) “การคิดไตร่ตรอง” (Reflective thinking) และ (3) “การชี้แนะที่เน้นความแตกต่าง” (Differentiated coaching)

1) *การคิดออกแบบ* เป็นการคิดอย่างมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละคน เริ่มต้นจากการทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและกำหนดปัญหาที่ต้องการแก้ไข (Burnette, 2005; IDEO, 2013) การคิดออกแบบมีพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างความเปลี่ยนแปลงและการเปลี่ยนอุปสรรคให้เป็นการค้นหาแนวทางที่สร้างสรรค์โดยเน้น *การออกแบบที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง* (Human-centered design) การร่วมมือกันระหว่างกลุ่มคนหลากหลายศาสตร์ และการได้เรียนรู้และแก้ไขจากการลงมือปฏิบัติจริงซึ่งสอดคล้องต่อการนำมาใช้พัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน (IDEO, 2013) เพื่อให้ได้ผลลัพธ์หรือคำตอบที่สร้างความแปลกใหม่ (Brown, 2009; IDEO, 2013)

งานวิจัยที่นำกระบวนการคิดออกแบบมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาวิชาชีพครูปฐมวัยค้นพบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูปฐมวัยที่คล้ายคลึงกัน เช่น Henriksen et al. (2018) สร้างโปรแกรมพัฒนาครูเพื่อช่วยให้ครูสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน พบว่า กระบวนการคิดออกแบบส่งผลให้ครูแต่ละคนสามารถระบุและทำความเข้าใจปัญหาในชั้นเรียนของตนเองได้ ครูสามารถสังเคราะห์แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ และ Cortés et al. (2020) นำกระบวนการคิดออกแบบมาสอนครูให้แก้ไขปัญหและออกแบบสภาพแวดล้อมที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็ก พบว่า ครูสามารถเปลี่ยนตัวเองเป็นนักออกแบบที่เข้าใจพฤติกรรมของเด็กและร่วมกันทำงานกับครูท่านอื่นในการออกแบบและจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น งานวิจัยทั้งสองเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ดีในการสนับสนุนแนวคิดการคิดออกแบบสำหรับนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาทักษะด้านการสอนเชิงสร้างสรรค์ของครูปฐมวัย

2) *การคิดไตร่ตรอง* เป็นการพิจารณาอย่างต่อเนื่องและระมัดระวังเกี่ยวกับความเชื่อหรือแนวคิดเพื่อหาเหตุผลสนับสนุนและสร้างข้อสรุปอย่างมีสติ (Dewey, 1933) การคิดไตร่ตรองสามารถเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ (1) *การคิดไตร่ตรองขณะ* (Reflection-in-action) และ (2) *การคิดไตร่ตรองหลังการปฏิบัติ* (Reflection-on-action) (Schon, 1983) สามารถแบ่งระดับของความคิดไตร่ตรองออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) *ระดับทักษะ* (Technical rationality) (2) *ระดับการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ* (Practical reflection) และ (3) *ระดับสะท้อนวิพากษ์* (Critical reflection) ซึ่งแต่ละระดับของการคิดไตร่ตรองมีจุดประสงค์และการนำไปใช้ที่แตกต่างกัน เนื่องจากกิจกรรมหรืองานบางประเภทไม่จำเป็นต้องใช้ระดับความคิดที่สูงมากเกินไปจนความจำเริญ (Manen, 1977) อย่างไรก็ตามระดับการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติเป็นระดับการคิดไตร่ตรองที่เพียงพอต่อการะงานของครูปฐมวัย นอกจากนี้ NAEYC (2020) กำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูปฐมวัยเกี่ยวกับทักษะการคิดไตร่ตรองว่า ครูควรฝึกฝนและคงไว้ซึ่งนิสัยการคิดสำหรับการปฏิบัติงานประจำวันกับเด็กและผู้ร่วมงาน

3) *การชี้แนะที่เน้นความแตกต่าง* เป็นแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพครูด้วยการช่วยครูค้นหาและเข้าใจตนเองทั้งความเชื่อ จุดแข็ง ข้อท้าทาย และอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูด้วยวิธีการชี้แนะที่ถูกเลือกใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคลและข้อมูลสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสอนและเด็ก เนื่องจากการเลือกใช้วิธีการชี้แนะและข้อมูลที่สัมพันธ์กับความเชื่อ บุคลิกลักษณะ และกระบวนการทางสติปัญญาที่สามารถช่วยให้ครูเกิดการเรียนรู้และ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ (Kise, 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Yang et al. (2021) พบว่า การชี้แนะที่เข้าใจธรรมชาติของครูส่งผลให้กระบวนการชี้แนะประสบผลสำเร็จ และข้อมูลรวมถึงรูปแบบในการชี้แนะที่ตรงกับความต้องการของครูส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการสอนของครู (Gallant, 2014)

แนวคิดการคิดออกแบบถูกใช้เป็นโครงสร้างหลักของรูปแบบการอบรมครู เนื่องจากการคิดออกแบบเป็นแนวคิดที่ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทักษะคิดสร้างสรรค์ของครู ส่วนการคิดไตร่ตรองแทรกอยู่ตามขั้นตอนของกระบวนการคิดออกแบบ การคิดไตร่ตรองมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์สอดคล้องกับงานวิจัยทางสมองของ Hao et al. (2016) ที่ระบุว่า การคิดไตร่ตรองมีส่วนช่วยในกระบวนการสร้างความคิด (Ideation process) และข้อค้นพบจาก Catalana (2017) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางบวกของระดับการคิดไตร่ตรองกับคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาครู การคิดไตร่ตรองจึงเป็นทักษะสำคัญที่ควรให้ความสำคัญและถูกส่งเสริมควบคู่สำหรับการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์ของครู

นอกจากนี้ เป้าหมายสูงสุดของการอบรมและพัฒนาครูปฏิบัติการ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์สำหรับการปฏิบัติงานอย่างยั่งยืน ครูมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของตนเมื่อมองเห็นคุณค่าหรือประโยชน์จากการสอนรูปแบบใหม่ (Kise, 2017) การชี้แนะที่เน้นความแตกต่างมีขั้นตอนของการทำความเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้งและการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ทำให้ครูสามารถมองเห็นผลลัพธ์ที่เกิดจากพัฒนาการของเด็ก พฤติกรรมของตนเองรวมถึงบรรยากาศชั้นเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากขึ้น

ลักษณะสำคัญของรูปแบบการอบรมเพื่อพัฒนาการสอนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูปฐมวัย

รูปแบบการพัฒนาทางวิชาชีพครูในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ (1) การให้ทุนการศึกษาระดับมหาบัณฑิตแก่ครูที่สนใจและอยากพัฒนาตนเอง (2) การอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับฝ่ายบริการและครู (3) กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ และ (4) การอบรมออนไลน์ ถึงแม้ความพยายามในการออกแบบการอบรมให้มีความหลากหลาย แต่ผลของความสำเร็จจากการประเมินและการติดตามผลจากรูปแบบการอบรมครูทั้ง 4 ลักษณะยังคงไม่มีความแน่ชัด นอกจากนี้ยังพบว่า การฝึกอบรมบางหลักสูตรมีความซ้ำซ้อนและส่วนใหญ่ถูกจัดในห้องประชุมของโรงเรียนจึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูในการจัดการเรียนการสอนใหม่ได้ จึงควรมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาูปแบบการอบรมครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Jamjuree, 2017)

สภาพและปัญหาของรูปแบบการอบรมในปัจจุบันที่กล่าวถึงข้างต้นทำให้ผู้เขียนสนใจและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับรูปแบบการอบรมครูที่มีประสิทธิภาพและแนวคิดสำหรับการพัฒนาความสามารถด้านการสอนเชิงสร้างสรรค์ ผู้เขียนสังเคราะห์รูปแบบของการอบรมเพื่อพัฒนาการสอนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูปฐมวัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ (1) รูปแบบการอบรมพื้นฐานสำหรับครูปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ และ (2) รูปแบบการอบรมสำหรับครูปฐมวัยที่ส่งเสริมศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

1) รูปแบบการอบรมพื้นฐานสำหรับครูปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ เป็นลักษณะของรูปแบบการอบรมที่พึงมีและถูกออกแบบให้เป็นโครงสร้างพื้นฐานของการอบรม ประกอบด้วย 4 ลักษณะ (Brandisauskiene et al., 2020; Darling-Hammond et al., 2017; Hamre et al., 2017; Mitter & Putcha, 2018; Schachter et al., 2019; Weston & Hindley, 2019) ดังนี้

1.1) กระบวนการที่เกิดขึ้นต่อเนื่องซึ่งเหมาะสมทั้งรายบุคคลและรายกลุ่มมากกว่าการจัดอบรมแบบระยะสั้นหรือแบบครั้งเดียวเนื่องจากกระบวนการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต้องอาศัยเวลา

1.2) แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learning) (Campbell, 2019) ครอบคลุมเพื่อพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และลักษณะนิสัย ครูจึงต้องมีส่วนร่วมในการออกแบบอย่างจำเพาะเจาะจงตามบริบทจริงและเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานจริงของครูรายบุคคล

1.3) การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิด และทัศนคติ

1.4) การอบรมควรมีกระบวนการการติดตามผล การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ และการสร้างโอกาสให้ครูได้คิดไตร่ตรองหรือสะท้อนคิดรายบุคคลเพื่อทบทวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นและการประเมินผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

2) การอบรมที่ส่งเสริมศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ เป็นลักษณะของรูปแบบการอบรมที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และส่งเสริมเจตคติเชิงสร้างสรรค์ของครู ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ดังนี้

2.1) *อภิปญญาเชิงสร้างสรรค์ (Creative metacognition)* เป็นการรู้คิดเชิงสร้างสรรค์ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ (1) ความรู้เกี่ยวกับภาระงาน กลยุทธ์ และอะไรคือความสร้างสรรค์ (Metacognitive knowledge) (2) การติดตามตรวจสอบภาระงาน ทักษะ และการตอบสนองของตัวเลือก (Metacognitive monitoring) และ (3) การควบคุมหรือตัดสินใจในการจัดการกับภาระงาน กลยุทธ์ และการผลิตหรือสร้างสรรค์ (Metacognitive control) (Lebuda & Benedek, 2023) มีส่วนช่วยให้แต่ละบุคคลติดตามและพัฒนาทักษะเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง (Kaufman and Beghetto, 2013) ซึ่งแนวคิดการคิดออกแบบตามที่คุณวิจัยนำเสนอเป็นกระบวนการคิดที่มีองค์ประกอบครบตามลักษณะของอภิปญญาเชิงสร้างสรรค์

2.2) *การรู้คุณค่าเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง (Creative self-efficacy)* เป็นความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถด้านการผลิตผลงานที่สร้างสรรค์ของตนเอง (Christensen-Salem et al., 2020) สามารถทำนายการบรรลุเป้าหมายเชิงสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่มในการแก้ปัญหา การมองโลกแง่บวก และพฤติกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Farmer & Tierney, 2017) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน (Karwowski & Beghetto, 2018)

2.3) *การสะท้อนความคิด (Reflection)* เป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการคิดสร้างสรรค์เพื่อประเมินผลหรือระบุแง่มุมสำหรับการพัฒนาในอนาคต (Razdorskaya, 2015) เนื่องจากการหยุดเพื่อพิจารณาหลังจากการระดมความคิดส่งผลต่อการทำงานของสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคิดสร้างสรรค์ (Hao et al., 2016)

2.4) *การสร้างแรงจูงใจภายในหรือการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและการให้คุณค่าการสอนเชิงสร้างสรรค์* เนื่องจากการให้ความสำคัญต่อการสอนเชิงสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สร้างสรรค์มากขึ้น (Hornig et al., 2005) รูปแบบการอบรมเพื่อพัฒนาครูจากภายในได้ คือ การเรียนรู้ด้วยตนเองที่ผสมผสานกับการชี้แนะ (Gottesman, 2000; Kise, 2017; Weston & Hindley, 2019) โดยเฉพาะการชี้แนะที่เน้นความแตกต่างเป็นรูปแบบที่สามารถช่วยให้ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามความแตกต่างทางความเชื่อ ประสบการณ์เดิม และรูปแบบกระบวนการคิด ผ่านกระบวนการ “การทำความเข้าใจตนเองของครู (self-understanding)” ร่วมกันกับผู้ให้การชี้แนะ (Kise, 2017) เป็นการเฝ้าสังเกตและคิดวิเคราะห์ถึงความคิด ความรู้สึก และแรงจูงใจของการกระทำต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเปิดกว้างต่อความคิดใหม่และการเปลี่ยนแปลงตนเอง (Postolati, 2018) และสามารถเพิ่มคุณภาพของการปฏิบัติงานของตนเองได้ดียิ่งขึ้น (Berry, 2009)

ครูสามารถทำความเข้าใจตนเองผ่านแนวทางการศึกษาตนเอง 4 ประเภท ได้แก่ (1) *การศึกษาอัตชีวประวัติตนเอง (Biographical approach)* (2) *การตั้งคำถามผ่านการสนทนาแบบโสเครติส (socratic dialogue approach)* เพื่อสืบค้นแรงจูงใจและคุณค่าที่มีผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจในการปฏิบัติงาน (3) *การคิดไตร่ตรองถึงแก่นแท้ (Core reflection approach)* เพื่อค้นหาและให้ความหมายแก่การมีอยู่ของตนเองในฐานะครู (Koster & Berg, 2014) และ (4) *การทำแบบทดสอบบุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยของตนเอง* เพื่อทำความเข้าใจและค้นหาการชี้แนะที่เหมาะสม เช่น MBTI หรือ Myers-Briggs Type Indicator (Kise, 2017) หรือเครื่องมือรูปแบบอื่นที่สามารถช่วยให้ครูเข้าใจพฤติกรรมตนเองในแง่มุมเชิงลึกมากขึ้น เช่น หน้าต่างโจฮารี (Johari window) รู้จักตนเองผ่านมุมมองของคนรอบข้าง (Oliver and Duncan, 2019)

บทสรุป

ในยุค VUCA World ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและคาดการณ์ไม่ได้ส่งผลให้ครูปฐมวัยต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนที่ยังสามารถส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้เหมาะสมตามวัยซึ่ง “ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์” ที่เป็นเครื่องมือชั้นเยี่ยมสำหรับการใช้ชีวิตภายใต้โลกยุคแห่งความผันผวน การสอนเชิงสร้างสรรค์เป็นความสามารถของครูปฐมวัยในการออกแบบการจัดประสบการณ์การและบรรยากาศการเรียนรู้ซึ่งอาศัยทักษะการคิดสร้างสรรค์หรือจินตนาการของครูให้สอดคล้องตามความต้องการรายบุคคลและสามารถกระตุ้นให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง การสอนเชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้องขับเคลื่อนบนความเชื่อและการให้คุณค่าของครูให้แปรเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ในชั้นเรียน ครูจำเป็นต้องระมัดระวังปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคและขัดขวางการสร้างสร้างสรรค์ของตนเอง

แนวคิดการอบรมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการสอนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูปฐมวัยที่น่าสนใจ ประกอบด้วย 3 แนวคิด คือ (1) การคิดออกแบบ พัฒนาการคิดของครูให้สามารถสร้างสรรค์การสอนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (2) การคิดไตร่ตรอง สนับสนุนกระบวนการของการคิดออกแบบเพื่อให้ครูได้ทบทวนและประเมินความคิดในแง่ต่าง ๆ และ (3) การชี้แนะที่เน้นความต่าง ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ครูสามารถเข้าใจและพัฒนาตนเองตลอดกระบวนการอบรมได้อย่างยั่งยืน

ลักษณะสำคัญของรูปแบบการอบรมเพื่อพัฒนาการสอนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ (1) การอบรมที่ส่งเสริมทักษะพื้นฐานของครูปฐมวัย ได้แก่ รูปแบบการอบรมที่มีความยาวต่อเนื่องซึ่งถูกออกแบบร่วมกับครูเพื่อให้สอดคล้องต่อความต้องการและบริบทจริงในชั้นเรียนผ่านการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูพร้อมกับระบบติดตามผล ให้ผลสะท้อนกลับ และเปิดโอกาสให้ครูฝึกฝนการคิดไตร่ตรอง และ (2) การอบรมที่ส่งเสริมศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ รูปแบบการอบรมที่ส่งเสริมอภิปัญญาเชิงสร้างสรรค์ของครู กระตุ้นให้ครูเกิดการรู้คุณค่าเชิงสร้างสรรค์ของตนเอง มีโอกาสฝึกฝนการสะท้อนความคิดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น และสร้างแรงจูงใจครูจากภายในผ่านกระบวนการการทำความเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้ง

References

- Berry, A. (2009). Professional Self-understanding as expertise in teaching about teaching. *Teachers and Teaching: theory and practice*, 15(2), 305-318.
- Brandisauskiene, A. & Others. (2020). What Factors Matter for the Sustainable Professional Development of Teachers? Analysis from Four Countries. *Journal of Teacher Education for Sustainability*, 22(2), 153-170.
- Brinkman, D. J. (2010). Teaching creatively and Teaching for Creativity. *Art Education Policy Review*, 111, 48-50.
- Brown, T. (2009). *Change by Design: How Design Thinking Transforms Organizations and Inspires Innovation*. New York: Harper Business.
- Burnette, C. (2005). Idesign-seven ways of design thinking: A teaching resource. Retrieved from <http://www.idesignthinking.com>
- Campbell, C. (2019). Perspectives and evidence on effective CPD from Canada. In Shutt, C., & Harrison, S. (Eds), *Teacher CPD: International trends, opportunities and challenges* (pp. 68-74). London: Chartered College of Teaching.

- Catalana, S. M. (2017). *The relationship between reflection and creativity: can teacher preparation courses be designed to cultivate reflective educators?* (Doctoral dissertation). Athens, GA: Mary Frances Early College of Education University of Georgia.
- Chan, W.D. (2007). Creative teaching in Hong Kong schools: Constraints and challenges. *Educational Research Journal*, 22(1), 1-12.
- Christensen-Salem, A., Walumbwa, F. O., Hsu, C. I.-Ch., Misati, E., Babalola, M. T., Kim, K. (2020). Unmasking the creative self-efficacy–creative performance relationship: The roles of thriving at work, perceived work significance, and task interdependence. *The International Journal of Human Resource Management*, 32(22), 1-27.
- Cortés, C. and others. (2020). Early childhood teachers making multiliterate learning environments: The emergence of a spatial design thinking process. *Thinking Skills and Creativity*, 36, 1-20.
- Cremin, T., & Barnes, J. (2018). Creativity and Creative teaching and Learning. In Cremin, T. & Burnett, C. (Eds.), *Learning to Teach in the Primary School* (pp. 36-46). Abingdon: Routledge.
- Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective Teacher Professional Development*. Retrieved from https://learningpolicyinstitute.org/sites/default/files/product-files/Effective_Teacher_Professional_Development_REPORT.pdf
- Davis, G. A. (2011). Barriers to Creativity and Creative Attitudes. In Runco, M. A., & Pritzker, S. R. (Eds.), *Encyclopedia of Creativity* (pp. 165-174). Elsevier.
- Dewey, J. (1933). *How we think*. D.C.: Heath and Company.
- Duncan, G., Kalil, A., Mogstad, M., & Rege, M. (2022). Investing in Early Childhood Development in Preschool and at Home. *National Bureau of Economic Research*, 29985, 2-108.
- Farmer, S. M., & Tierney, P. (2017). Considering creative self-efficacy: Its current state and ideas for future inquiry. In M. Karwowski, & J. C. Kaufman (Eds.), *The creative self: Effect of beliefs, self-efficacy, mindset, and identity* (pp. 23–47). Cambridge, MA: Academic Press.
- Gallant, A. (2014). Differentiated coaching: developmental needs of coachees. *International Journal of Mentoring and Coaching in Education*, 3(3), 237-254.
- Gottesman, B. (2000). *Peer Coaching for Education* (2nd edition). Lanham, MD: Scarecrow Press.
- Hamre, B. K., Partee, A., & Mulcahy, C. (2017). Enhancing the Impact of Professional Development in the Context of Preschool Expansion. *AERA Open*, 3(4), 1-16.
- Hao, N. & Ku, Y., Liu, M., Hu, Y., Bodner, M., Grabner, R., & Fink, A. (2016). Reflection enhances creativity: Beneficial effects of idea evaluation on idea generation. *Brain and cognition*, 103, 30-37.
- Henriksen, D., Gretter, S., & Richardson, C. (2018). Design thinking and the practicing teacher: addressing problems of practice in teacher education. *Teaching Education*, 31(1), 1-21.
- Hong, J., Hong, J., ChanLin, L., Chang, Sh., & Chu, H. (2005). Creative teachers and creative teaching strategies. *International Journal of Consumer Studies*, 29(4), 352-358.

- IDEO. (2013). *Design Thinking for Educators Toolkit* (2nd edition). Retrieved from <https://education.uky.edu/nxgla/wp-content/uploads/sites/33/2016/11/Design-Thinking-for-Educators.pdf>
- Infurna, C. J. (2021). What Makes A Great Preschool Teacher? Best Practices and Classroom Quality in an Urban Early Childhood Setting. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 13(2), 227–239.
- Institute for Population and Social Research Mahidol University. (2022). *Thai Health 2565: Thai families in the COVID-19 crisis*. Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited. [in Thai]
- Jamjuree, D. (2017). Teacher Training and Development in Thailand. *Journal of Research and Curriculum Development*, 7(2), 7-19.
- Jeffrey, B. & Craft, A. (2004). Teaching creatively and teaching for creativity: distinctions and relationships. *Educational Studies*, 30(1), 77-87.
- Jintana Verareyagoon. (2020). Early Childhood Graduate Production amid the Digital Disruption Trend in Educational Technology and Innovation. *SIKKHA Journal of education*, 7(2), 64-74. [in Thai]
- Karwowski, M., & Beghetto, R. A. (2018). Creative behavior as agentic action. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 13(4), 402-415.
- Kaufman, J.C. & Beghetto, R.A. (2013). In praise of Clark Kent: creative metacognition and the importance of teaching kids when (not) to be creative. *Roeper Rev* 2013, 35(3), 155–65.
- Khanova, T.G., Belinova, N.V., & Vyalova, N.V. (2020). Development of preschool teachers' creative potential. *SHS Web of Conferences*, 87, 00068.
- Kise, J. A. G. (2017). *Differentiated coaching: a framework for helping educators change* (2nd edition). Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Korthagen, F. A. J. (2014). Promoting core reflection in teacher education: Deepening professional growth. In Orland-Barak, L., & Craig, C. J. (Eds), *International Teacher Education: Promising pedagogies* (pp.73-89). Bingley, UK: Emerald.
- Koster, B., & Berg, B. (2014). Increasing Professional Self-Understanding: Self-Study Research by Teachers with the Help of Biography, Core Reflection and Dialogue. *Studying Teacher Education*, 10(1), 86-100.
- Lebuda, I., & Benedek, M. (2023). A systematic framework of creative metacognition. *Physics of Life Reviews*, 46, 161–181.
- Lin, YS. (2013). A third space for dialogues on creative pedagogy: Where hybridity becomes possible. *Thinking Skills and Creativity*, 13, 43-56.
- Lopez, M. A. (2013). Creative Teacher of Early Childhood Education. *Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna*, 1(2), 73–85.
- Manen, V. (1977). Linking ways of knowing with ways of being practical. *Curriculum Inquiry*, 6, 205-228.
- Manning, M., Garvis, S., Fleming, C., & Wong, T. W. G., (2017). *The relationship between teacher qualification and the quality of the early childhood education and care environment*. Canberra: Campbell Systematic Reviews.

- Mitter, R., & Putcha, V. (2018). *Strengthening and Supporting the Early Childhood Workforce: Training and Professional Development*. Retrieved from https://www.issa.nl/sites/default/files/pdf/Publications/quality/Training_Professional_Development_ExecutiveSummary.pdf
- NACCCE. (1999). *All our futures: creativity, culture and education: Report of the National Advisory Committee on Creative and Cultural Education*. Retrieved from <https://sirkenrobinson.com/pdf/allourfutures.pdf>
- NAEYC. (2020). *Professional Standards and Competencies for Early Childhood Educators*. Retrieved from https://www.naeyc.org/sites/default/files/globally-shared/downloads/PDFs/resources/position-statements/standards_and_competencies_ps.pdf
- Office of the Education Council. (2015). *Status of Production and Development of Teachers in Thailand*. Bangkok: Office of the Education Council. [in Thai]
- Office of the Education Council. (2019). *Report on the results of monitoring operations according to the standards of the National Early Childhood Development Center for fiscal year 2019*. Bangkok: Prikwarn Graphic Co. Ltd. [in Thai]
- Office of the Education Council. (2020). *on the results of monitoring operations according to the standards of the National Early Childhood Development Center for fiscal year 2020*. Bangkok: Prikwarn Graphic Co. Ltd. [in Thai]
- Oliver, S. & Duncan, S. (2019). Editorial: Looking through the Johari window. *Research for All*, 3(1), 1–6.
- Palaniappan, A. K. (2009). Creative teaching and its assessment. *The 12th UNESCO-APEID International Conference*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/277058107_Creative_teaching_and_its_assessment.
- Postolati, E. (2018). Theoretical Approaches to Investigate Self-Understanding: Literature Review. *Open Journal for Psychological Research*, 2(1), 27-38.
- Razdorskaya, O. (2015). Reflection and creativity: the need for symbiosis. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 209(2015), 433–438.
- Rinkevich, J. R. (2011). Creative Teaching: Why It Matters and Where to Begin. *The Clearing House*, 84(5), 219-223.
- Runco, M. A., & Jaeger, G. J. (2012). The standard definition of creativity. *Creativity Research Journal*, 24(1), 92-96.
- Schachter, R. E., Gerde, H. K., & Hatton-Bowers, H. (2019). Guidelines for Selecting Professional Development for Early Childhood Teachers. *Early Childhood Education Journal*, 47, 395–408.
- Smillie, S., & McCann, M. (2020). *Strengthening the Early Childhood Education Workforce*. Retrieved from <https://www.ecs.org/wp-content/uploads/Strengthening-the-Early-Childhood-Education-Workforce.pdf>

- Taskan, B., Junça-Silva, A., & Caetano, A. (2022). Clarifying the conceptual map of VUCA: a systematic review. *International Journal of Organizational Analysis*, 30(7), 196-217.
- Ulla, M. B., & Winitkun, D. (2018). In-service Teacher Training Program in Thailand: Teachers' Beliefs, Needs, and Challenges. *Pertanika Journal Social Sciences. & Humanities*, 26(3), 1579–1594.
- UNESCO & SEAMEO. (2018). *Pursuing quality in Early Learning vol.1: Early Childhood Care and Education (ECCE) Teacher Competency Framework for Southeast Asia (SEA)*. Retrieved from https://www.seameo.org/img/Publications/SEAMES/ECCETeacherCompetencyFramework_SEA.pdf
- Rangabtook, W. (2020). Thai Learners' key competencies in a VUCA World. *Journal of Teacher Professional Development*, 1(1), 8-18. [in Thai]
- Chimhongdee, W. & Kankate, W.. (2015). A casual model of teacher's innovative ability with creative thinking as mediator. *An Online Journal of Educatio*, 10(4), 324–332. [in Thai]
- Weston, D., & Hindley, B. (2019). Professional development: Evidence of what works. In Shutt, C., & Harrison, S. (Eds), *Teacher CPD: International trends, opportunities and challenges* (pp. 60-67). Chartered College of Teaching.
- Yang, W., Huang, R., Su, Y., Zhu, J., Hsieh, W.-Y., & Li, H. (2021). Coaching early childhood teachers: A systematic review of its effects on teacher instruction and child development. *Review of Education*, 10, e3343.

